

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA VATANPARVARLIKNI SHAKLLANTIRISHDA YAPONIYA TA‘LIM TAJRIBASI VA MILLIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI

Nuriddinova Azizaxon Bahromjon qizi,

Namangan davlat pedagogika instituti magistranti

Ilmiy maslahatchi: Djakbarova Mahliyo Ibraximjanovna

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23309459>

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish masalasi Yaponiya ta‘lim tajribasi va O‘zbekistonning milliy pedagogik yondashuvlari integratsiyasi asosida yoritiladi. Yaponiya boshlang‘ich ta‘limida axloqiy tarbiya, jamoaviy faoliyat, mas‘uliyat, o‘zaro hurmat, tabiat va mahalliy madaniyatga e‘tibor kabi yo‘nalishlarning tarbiyaviy ahamiyati tahlil qilinadi. Mazkur tajribani milliy qadriyatlar, xalq pedagogikasi, oila va mahalla tarbiyasi, o‘qish savodxonligi hamda amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish imkoniyatlari asoslab beriladi. Shuningdek, o‘quvchilarda vatanparvarlikni shakllantirishga xizmat qiluvchi integrativ pedagogik model va metodik tavsiyalar taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: vatanparvarlik, boshlang‘ich ta‘lim, Yaponiya ta‘lim tizimi, milliy qadriyatlar, axloqiy tarbiya, xalq pedagogikasi, integratsiya, o‘qish savodxonligi.

Аннотация: В статье рассматривается проблема формирования чувства патриотизма у учащихся начальных классов на основе интеграции японского образовательного опыта и национальных педагогических подходов Узбекистана. Анализируются воспитательное значение нравственного образования, коллективной деятельности, ответственности, взаимного уважения, бережного отношения к природе и местной культуре в начальной школе Японии. Обосновываются возможности адаптации данного опыта в национальной образовательной среде с учетом традиций народной педагогики, семейного и общественного воспитания, читательской грамотности и практической деятельности.

Ключевые слова: патриотизм, начальное образование, система образования Японии, национальные ценности, нравственное воспитание, народная педагогика, интеграция, читательская грамотность.

Abstract: This article examines the formation of patriotism among primary school pupils through the integration of Japanese educational experience and national pedagogical approaches in Uzbekistan. It analyzes the educational value of moral education, collective activities, responsibility, mutual respect, environmental awareness and local culture in Japanese primary education. The article substantiates ways of adapting these practices to the national educational context through folk pedagogy, family and community education, reading literacy and practical activities. An integrative pedagogical model and methodological recommendations are proposed.

Keywords: patriotism, primary education, Japanese education system, national values, moral education, folk pedagogy, integration, reading literacy.

Globallashuv, axborot oqimlarining jadallashuvi va madaniy aloqalarning kengayishi sharoitida yosh avlodni o‘z Vataniga sadoqatli, milliy qadriyatlarni hurmat qiladigan, jamiyat

hayotida faol ishtirok etishga tayyor shaxs sifatida tarbiyalash ta‘lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Ayniqsa, boshlang‘ich ta‘lim davri bolaning dunyoqarashi, ijtimoiy munosabatlari va qadriyatlar tizimi shakllanadigan muhim bosqich hisoblanadi. Vatanparvarlikni shakllantirish faqat Vatan haqidagi ma‘lumotlarni berish yoki tarixiy sanalarni yodlatish bilan cheklanmasligi lozim. U oilaga hurmat, maktab mulkini asrash, sinfdoshlariga yordam berish, tabiatni muhofaza qilish, mahalla hayotida ishtirok etish va milliy madaniyatni qadrlash kabi kundalik xatti-harakatlar orqali rivojlanadi. Shu jihatdan xorijiy ta‘lim tajribalarini o‘rganish va ularning samarali elementlarini milliy pedagogik an‘analarni bilan uyg‘unlashtirish dolzarbdir. Yaponiya ta‘lim tizimida bilim berish bilan bir qatorda axloqiy, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishga e‘tibor qaratilishi mazkur mavzu uchun muhim metodik asos bo‘la oladi. Yaponiya ta‘lim tizimida o‘quvchining shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishi akademik bilim bilan bir qatorda qaraladi. Maktabdagi axloqiy tarbiya o‘quvchilarda insoniy fazilatlar, mas‘uliyat, o‘zaro hurmat, hamkorlik va jamiyatga daxldorlikni rivojlantirishga yo‘naltiriladi. Yapon tajribasining muhim jihatlaridan biri jamoaviy faoliyatga e‘tibor berishdir. O‘quvchilar guruhda ishlash, umumiy vazifalarni bajarish va maktab jamoasi hayotida ishtirok etish orqali mas‘uliyatni amalda his qiladilar. Bunday yondashuv jamoaga daxldorlik va ijtimoiy mas‘uliyatni rivojlantirishga xizmat qiladi. Tabiat bilan bog‘liq faoliyat, mahalliy madaniyat va an‘analarni o‘rganish, tajribaga asoslangan topshiriqlar ham bolaning o‘z yashash muhiti bilan bog‘lanishiga yordam beradi. Bunda vatanparvarlik kundalik faoliyatda namoyon bo‘ladigan qadriyat sifatida qaraladi.

O‘zbek xalq pedagogikasida farzand tarbiyasi oila, mahalla, maktab va jamoatchilikning hamkorligi asosida amalga oshirilgan. Kattalarga hurmat, kichiklarga g‘amxo‘rlik, ona tilini qadrlash, mehmondo‘stlik, mehnatsevarlik, hamjihatlik va el-yurtga sadoqat kabi qadriyatlar yosh avlod tarbiyasining muhim tarkibiy qismlaridir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun Vatan tushunchasi ular bevosita ko‘radigan va his qiladigan muhit orqali anglanadi. Oila, mahalla, maktab, ona tili, tabiat, milliy bayramlar, xalq ertaklari, maqollar, tarixiy obidalar va buyuk ajdodlar haqidagi hikoyalar ushbu tushunchani konkretlashtiradi.

Yaponiya tajribasidagi jamoaviy, amaliy va refleksiv yondashuvlarni O‘zbekistonning milliy tarbiyaviy mazmuni bilan birlashtirish vatanparvarlikni shakllantirishning zamonaviy va milliy xususiyatlarga mos modelini yaratishga imkon beradi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishda badiiy matnlardan foydalanish samarali pedagogik vositalardan biridir. Xususan, 4-sinf o‘qish savodxonligi darsining birinchi mavzusida Xurshid Davronning “Yagonadir Vatanning sening!” nomli matnida Vatan tushunchasi ona tuproq, oila, yaqin insonlar, tabiat va insonning tug‘ilib-o‘sgan maskani bilan uzviy bog‘liq holda tasvirlangan. Matnda “Vatan - bu sening kindik qoning tomgan tuproq”, “Vatan - bu sen suygan odamlar manzili”, “Vatan - millat xotirasi” kabi ta‘riflar orqali o‘quvchining Vatan haqidagi tasavvurini kengaytirishga xizmat qiluvchi mazmun mujassamlangan.

Mazkur matnni Yaponiya ta‘lim tajribasi asosida o‘qitishda asosiy e‘tibor tayyor xulosani o‘quvchiga berish emas, balki o‘quvchining matn mazmunini mustaqil anglash, muhokama qilish, o‘z hayotiy tajribasi bilan bog‘lash va amaliy xulosa chiqarishiga qaratiladi. Bu yondashuv Yaponiya maktablaridagi axloqiy tarbiya va muammoli vaziyatlarni muhokama qilishga asoslangan ta‘lim elementlari bilan uyg‘unlashadi.

“Yagonadir Vatanning sening!” mavzusi matnini Yaponiya ta‘lim tajribasi bilan integratsiyalash

№	Matndagi mazmun	Yaponiya ta‘lim tajribasi	Milliy pedagogik yondashuv	O‘quvchi faoliyati	Shakllanadigan sifat
1	“Vatan — sening kindik qoning tomgan tuproq”	O‘quvchining o‘z yashash muhiti bilan bog‘liqligini anglash	Ona tuproq, ona Vatan tushunchasi	“Mening Vatanim” mavzusida suhbat	Vatanga daxldorlik
2	“Vatan — sen suygan odamlar manzili”	O‘zaro hurmat va g‘amxo‘rlik	Oila, qarindoshlik va mehr-oqibat qadriyatlar	Oila a‘zolari haqida hikoya tuzish	Mehr-oqibat
3	“Vatan — millat xotirasi”	Mahalliy tarix va madaniyatni o‘rganish	Ajdodlar merosi va tarixiy xotira	Mahalliy qahramonlar haqida ma‘lumot yig‘ish	Milliy o‘zlikni anglash
4	Vatan tabiatining tasvirlanishi	Tabiatni asrash va maktab muhitiga g‘amxo‘rlik	Ona tabiatni e‘zozlash	“Tabiat — mening uyim” loyihasi	Ekologik mas‘uliyat
5	Insonning o‘z yurtini sog‘inishi	Shaxsiy his-tuyg‘ularni anglash va ifodalash	Vatanga mehr va sadoqat	“Men Vatanimni nima uchun sevaman?” mavzusida fikr yozish	Hissiy munosabat
6	Daraxtlarning o‘z yurtiga bog‘liqligi haqidagi misol	Tabiat va inson o‘rtasidagi bog‘liqlikni amaliy anglash	Tabiatni asrashga oid xalqona qarashlar	Daraxt ekish yoki maktab hududini obodonlashtirish	Mas‘uliyat
7	“Vatan ona kabi yagona” g‘oyasi	Axloqiy tarbiya va qadriyatlarni kundalik hayot bilan bog‘lash	Ona Vatanga hurmat	Vatan haqidagi maqol va hikmatlarni izohlash	Vatanparvarlik

8	Vatan tuyg‘usining oila bilan bog‘lanishi	Jamoaviylik va o‘zaro yordam	Oila–maktab–mahalla hamkorligi	Guruhda “Mening oilam va Vatanim” loyihasi	Hamkorlik
9	Vatanga muhabbat	Refleksiya va o‘z xatti-harakatini baholash	Vatanga xizmat qilish g‘oyasi	“Vatanim uchun men nima qila olaman?” savoliga javob	Ijtimoiy faollik
10	Matnning umumiy g‘oyasi	Bilim → muhokama amaliy faoliyat refleksiya	Milliy qadriyat → amaliy tarbiya	Matnni o‘qish, guruhda muhokama qilish va xulosa chiqarish	Ongli vatanparvarlik

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida vatanparvarlikni shakllantirishni besh bosqichda tashkil etish mumkin:

- 1) anglash - Vatan, xalq, ona til, tabiat, tarix va madaniyat tushunchalarini o‘zlashtirish;
- 2) his qilish - hikoya, she‘r, rasm va hayotiy misollar orqali emotsional munosabatni rivojlantirish;
- 3) muhokama - muammoli savollar, guruhli suhbat va rolli o‘yinlar orqali fikrlash;
- 4) amaliy faoliyat -jamoaviy mehnat, tabiatni muhofaza qilish va kichik loyihalarda ishtirok etish;
- 5) refleksiya - o‘quvchining o‘z faoliyatini tahlil qilishi va xulosa chiqarishi.

Yapon ta‘lim tajribasiga ko‘ra esa vatanparvarlik ruhini quyidagi bosqichlar orqali shakllantirishimiz mumkin bo‘ladi:

1-bosqich: Oila va ildizlar

Maqsad: O‘z nasli va oilasini anglash.

1. Shajara daraxtini chizish.
2. Ota-onaga “minnatdorchilik xati” yozish.
3. Oilaviy an‘analari haqida hikoya qilish.
4. Katta yoshdagi qarindoshlardan o‘tmish haqida intervyu olish.

2-bosqich: Sinf jamoasi

Maqsad: O‘quvchilarda jamoaning ajralmas a‘zosi ekanlik hissini mustahkamlash.

1. Sinf ichki qoidalarini o‘quvchilar bilan hamkorlikda ishlab chiqish va muhokama qilish.
2. Bir-biriga yordam ko‘rsatish an‘anasini shakllantirish uchun “yordam guruhi”ni tashkil etish.
3. Sinfning umumiy ramzi yoki shiorini o‘ylab topish va taqdim etish.
4. Turli vaziyatlarda kelishmovchiliklarni hal qilish bo‘yicha kichik sahna ko‘rinishlari (rolli mashqlar) o‘tkazish.

3-bosqich: Maktab muhiti

Maqsad: Maktabni “ikkinchi uy” deb bilish.

1. Sinf xonasi va maktab hovlisini tozalash (Souji).

2. Maktabdagi qadimiy buyumlar yoki daraxtlar haqida tadqiqot.
 3. Maktab tarixi haqida kichik taqdimot.
 4. Maktab mulkini asrash bo‘yicha “Himoyachi” loyihasi.
- 4-bosqich: Mahalla tarixi

Maqsad: Mahalliy hududni o‘rganish.

1. Mahalla xaritasini (xaritadagi diqqatga sazovor joylar) chizish.
 2. Mahalla oqsoqoli yoki faxriy bilan suhbat.
 3. Mahallada yashaydigan mehnatkash insonlar haqida maqola.
 4. Hududning ekologik holatini yaxshilash loyihasi.
- 5-bosqich: Mehnat va xizmat

Maqsad: Mehnatga hurmat (Monozukuri).

1. Biror hunarmand yoki ishchi jarayonini kuzatish.
 2. Sinfda o‘z qo‘llari bilan foydali buyum yasash.
 3. Maktab oshxonasi yoki kutubxona xodimlariga yordam berish.
 4. “Mehnat kunlari” tadbirini tashkil etish.
- 6-bosqich: Tabiat va fasllar

Maqsad: Tabiat bilan uyg‘unlik.

1. Har bir faslda tabiat o‘zgarishlari kundaligini yuritish.
 2. Maktab bog‘iga ko‘chat ekish.
 3. “Tabiatni asrash” mavzusida rasm chizish.
 4. Atrof-muhitni ifloslantirmaslik bo‘yicha aksiyalar.
- 7-bosqich: Minnatdorchilik

Maqsad: Resurslar va ne‘mat qadri.

1. “Itadakimasu” (taomga hurmat) madaniyatini amalda qo‘llash.
 2. Oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish loyihasi.
 3. Fermerlar mehnati haqida videolavha tomosha qilish.
 4. Non va don mahsulotlari yetib kelish yo‘lini xaritada ko‘rsatish.
- 8-bosqich: Madaniy meros

Maqsad: An‘ana va til boyligi.

1. Milliy ertaklar va afsonalarni sahnalashtirish.
 2. Xalq maqollarini yodlash va tahlil qilish.
 3. Milliy o‘yinlarni o‘rganish.
 4. O‘z hududiga xos dialekt va an‘analarni yozib olish.
- 9-bosqich: Qahramonlik

Maqsad: Tarixiy xotira va namunalar.

1. Milliy qahramonlar haqida “Hayot yo‘li” albomini tuzish.
 2. Tarixiy voqealar xronologiyasini chizish.
 3. Davlat ramzlari (bayroq, gerb) ma‘nosini chuqur o‘rganish.
 4. Tarixiy joylarga virtual yoki real ekskursiya.
- 10-bosqich: Kelajak mas‘uliyati

Maqsad: O‘zining mamlakatdagi o‘rni.

1. “Kelajakdagi men va Vatanim” mavzusida insho.
2. “Men mamlakatim uchun nima qila olaman?” loyihasi.

3. Sinf ko‘rgazmasini tashkil etish.

Kelajak uchun xat yozish va vaqt kapsulasiga solish.

Keltirilgan bosqichlar asosida o‘qituvchi, o‘quvchilar jamoasi hamda ota-ona, mahalla hamkorlikda faoliyat olib borishiga erishilgan bo‘lsa, dunyo standartlari asosidagi ta‘lim-tarbiya integratsiyasiga erisha olamiz. Integratsiyalashgan yondashuv natijasida o‘quvchilarda Vatanga daxldorlik hissi, milliy qadriyatlarga hurmat, ona tiliga e‘tibor, tarixiy va madaniy merosga qiziqish, tabiatni asrash mas‘uliyati, jamoada hamkorlik qilish, boshqalarga yordam berish, o‘z xatti-harakatini tahlil qilish va ijtimoiy faollik kabi sifatlarni rivojlantirish uchun pedagogik sharoit yaratiladi. Natijalarni baholashda faqat nazariy bilimlar emas, balki o‘quvchining amaliy xatti-harakati, jamoaviy faoliyati va fikrini asoslay olishi ham hisobga olinishi maqsadga muvofiq.

Yaponiya tajribasi	Milliy pedagogik mazmun	Integratsion natija
Axloqiy tarbiya	Milliy odob-axloq qadriyatlari	Mas‘uliyat va hurmat
Jamoaviy faoliyat	Hashar, mahalla va jamoaviy mehnat	Hamkorlik va birdamlik
Tabiatni asrash	Ona tabiatga mehr	Ekologik vatanparvarlik
Mahalliy madaniyatni o‘rganish	Milliy urf-odat va an‘analar	Milliy o‘zlikni anglash
Tajribaviy faoliyat	Amaliy tarbiyaviy topshiriqlar	Ijtimoiy faollik
Refleksiya	O‘z xatti-harakatini tahlil qilish	O‘zini nazorat qilish

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, Yaponiya ta‘lim tajribasidagi axloqiy tarbiya, jamoaviy faoliyat, amaliy tajriba, o‘z faoliyatini tahlil qilish va mahalliy muhit bilan bog‘liqlik kabi yondashuvlar boshlang‘ich ta‘limda o‘quvchining ijtimoiy va shaxsiy sifatlarini rivojlantirish uchun metodik imkoniyat yaratadi. Ushbu jihatlarni O‘zbekistonning milliy qadriyatlari, xalq pedagogikasi, oila va mahalla tarbiyasi bilan uyg‘unlashtirish vatanparvarlik tarbiyasining mazmunini boyitishi mumkin. Vatanparvarlikni shakllantirishning samarali yo‘li uni faqat og‘zaki targ‘ibot bilan cheklamasdan, bilim, his-tuyg‘u, muhokama, amaliy faoliyat va refleksiyani yagona pedagogik jarayonga birlashtirishdan iborat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta‘lim va tarbiya sohasiga oid farmon va qarorlari.
2. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. - Toshkent. 2018. 98b
3. Xusanova F.Z, Djakbarova M.I. “Yaponiya ta‘lim va tarbiya tajribasi.” Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun metodik ko‘rsatma 4-sinf – Namangan.2026
4. Boshlang‘ich ta‘limda o‘qish savodxonligini rivojlantirishga oid ilmiy-metodik tadqiqotlar. Ditaktika jurnali, 67b. 2025y. 4-son
5. Umurzoqova Zilola, Djakbarova Mahliyo Ibraximjonovna BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QUVCHILARIDA OG‘ZAKI NUTQ KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH MASALASI // ReFocus. 2026. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-sinf-o-quvchilarida-og-zaki-nutq-ko-nikmalarini-rivojlantirish-masalasi> (дата обращения: 22.09.2026).

6. Djakbarova M.I. Boshlang‘ich ta‘limda ona tili fanlarini o‘qitish metodikasini takomillashtirish lingvodidaktik muammo sifatida // Ta‘lim va taraqqiyot. – 2025. – 1-son. – B. – 326-334. <https://journal.namspi.uz/articleview/40> (дата обращения: 22.09.2026).
7. Toirova M.E. O‘qish savodxonligi. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining 4-sinfi uchun darslik. I qism. – Toshkent: “Novda Edutainment”, 2023. – 80 b.